

ANŐ

FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 40 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2.50 K

Trónváltás.

Pihenőre tért egy aggastyán. Egy már életében legendás alak eltűnt a végtelenség ködébe. A munka legendája szövődött köréje olyan korszakban, amikor dolgozni még majdnem szégyen volt és olyan népek élén, kik között a munkának még nem volt becsülete. Szorgalmas és kötelességtudó volt olyan társadalom élén, amelyben a dologtalanság még uri erény, a kötelességtudás még nem tartozik a jellem nélkülözhetetlen kellékeihez.

Mi, akik koporsók előtt sem élhetünk klisírozott frázisokkal, szinte megdöbbenve kérdezzük I. Ferenc József ködbe vesző alakja után tünődve: vajjon mi mindent jelenthetett volna Ferenc József uralkodása, ha tanácsadó államférfiai közt több az egyetemet nyitó Wlassics Gyula, a házasságot és válást reformáló Wekerle Sándor, a gyermekek jogát törvényesítő Széli Kálmán, az általános választójogot elfogadtató Gautsch.

Ferenc József megnyitotta annak az egyetemnek a kapuit a nők előtt, amelyet őse és előde, Mária Terézia királyasszony alapított. A leányunokái közt gimnazisták is vannak és a házasság kérdésében családja tagjaival szemben megértőbb és engedékenyebb volt akárhány lipótvárosi pénz arisztokratánál, gőgös parasztbirtokosnál, maradi mágnásszülőnél, vidéki polgárcsaládnál.

Ez az, amire emlékezünk, amikor a pihenőre tért, aggastyán ködképe szétfoszlik előttünk. És ez az amire emlékezünk, amikor kérdő szemekkel fordulunk egy szédítő hatalomhoz jutott fiatal emberpár felé.

Az a korona, amely az emberi hatalom oly mérhetetlen mennyiségét juttatja egy ember kezébe, Magyarországon háromszor pihent női fejen, nemcsak symbolumként, hanem királyi jogot és felelősséget adva a nemzet akaratából királlyá választott Máriának és Erzsébetnek, továbbá minden idők egyik legnagyobb uralkodójának Mária Teréziának. Aki ezt a koronát viseli, annak nagy a kötelezettsége az emberi jogok legelhanyagoltabbjával, a nők jogával szemben.

Károly király a béke és az emberjog jegyében állította trónfoglaló manifesztumát: e jegyben találkozni fog az öntudatos magyar asszonytársadalommal, amely tudja, hogy amint a háború nem jött magától hanem csinálták, úgy a béke is csak verejtékes, nagy munka eredményeképpen jöhet létre.

„Mindent meg akarok tenni, hogy mielőbb elmúljanak a háború áldozatai és borzalmai; újból meg kívánom népeimnek szerezni a béke áldásait”, ezt ígéri ünnepélyesen az új király. Megtenni, megszerezni. Ez aktív fogadalom. S erre csak egy válasz jár: *Mi is* mindent meg akarunk tenni az embermészárlás befejezésének siettetésére.

Háborús adatok.

Újra közölnek a bel- és külföldi lapok statisztikai adatokat. A Pester Lloyd legutolsó kimutatása szerint az entente veszteségeinek statisztikája a következő: Olaszországé 7.558.000, Franciaországé 3.336.000, Angliáé 1.183.750, Szerbiáé 450.000, Belgiumé 220.000 és Romániáé 218.680 férfi. Magunkról pedig csak azt tudjuk meg Teleszky János pénzügyminiszternek a Ház elé terjesztett javaslatából, hogy havi hétszáz millió koronát fizetünk.

Sajtóidézetek.

Max Nordau, a Pester Lloyd december 3-i számában megjelent «A németek átértékelése» című tárcájából:

»A nő ma arra érzi hivatva magát, hogy a háború lángját ne szítsa, hanem inkább csillapítani törekedjék. Nők voltak azok — igaz, hogy semleges országbeliek — akik a múlt év folyamán békekongresszusokat rendeztek Dániában, Hollandiában, Svájcban. Nő volt az — a magyarországi Schwimmer Rózsa — aki Fordot, a jóakaró, bár kissé naiv amerikai milliomost, rábírta Európába rendezett, kissé furcsa békezarándoklására. Jelenleg Franciaország asszonyai köröztetnek egy felhívást, amely mély megindulással követeli, hogy vessenek véget a vérontásnak; a kormányok hozzák nyilvánosságra békefeltételeiket és ne utassanak el rövidesen semmiféle békeajánlatot, bárholnan jöjjön is, anélkül, hogy komolyan megvizsgálják és megvitatják, így beszélnek a francia asszonyok, akiknek lángoló hazaszeretete és erkölcsi bátorsága közmondásos. H. felhívást már sok ezren aláírtak, habár a hatóságok minden eszközzel megakadályozzák terjesztését, a sajtó pedig a németek művének tartja és szinte a hazaárulás vádjával

A »Friedenswarte« novemberi számában Anatole France-nak egy svájci egyetemi tanárral folytatott beszélgetése jelent meg. F r a n c e többek között ezt mondja;

»Ostobaság volna tagadni, hogy az összes pártokban erős békeakarát él. Igaz, hogy a francia népben a németgyűlölet nagy, de még nagyobb a békevágy. Mi Franciaországban nem kételkedünk, hogy a véggyőzelmet mi nyerjük meg, oly győzelmed, amely erkölcsi presztízsünket fogja megerősíteni. De majdnem úgy látszik, mintha Franciaországnak egész férfierejét kellene feláldoznia. Nem tudom, hogy egy okos diplomata nem tudná-e ennek a megkínzott országnak az utolsó véráldozatot megtakarítani diplomáciai győzelemmel, amely a hadvezérét fölöslegessé tenné. A béke talán nem is lenne olyan messze, ha legalább az egyik fél megmutatná, hogy nyugodtan meg akarja a másikat hallgatni. De eddig csak düh és gyűlölet hangzik a hivatalos kijelentésekből, és a gyilkolás tovább tart. A tetemek hegyekké torlódnak és vaszapor tépi fel a szép francia földet. Minden kijelentés csak fokozza e záport. Minden gyűlölködő szava a vezető kormányférfiaknak (nem mindig szószólói a nép akaratának) százezreket gyilkol meg. Jobb volna, ha egyelőre bezárt ajtók mögött tárgyalnának a minisztériumokban és parlamentekben. Az emberiség már nem akarja a düh és gyűlölködés szavait hallani, fülei elfáradtak a gyűlölet kifakadásaitól. Mindenki a béke isteni muzsikája után vágyakozik. Milyen nagy az anyák, asszonyok és gyermekek vágya, hogy a férj, az apa visszatérjen hozzájuk, asztalukhoz üljön; hogy újra felvegye az eke szarvát, hogy megdolgozza a hazai gőrröngyöt. Ha majd a férfiak visszatérnek a műhelyekbe, a

gyárakba, az irodákba, az egyetemekre, nem annak a nevéért fogják ünnepelni, aki a harcba vitte őket, hanem azért, aki megszabadította őket a tűz és vas poklából, a gyilkolásból és vérből, azért, aki a békét hozta. Vajon ki lesz az?»

„Jeder Stoss ein Franzos.“

Könyvkereskedés egy nagy fővárosi iskola tövében. Kirakatában iskoláskönyv, gyermekeknek szánt ponyvairodalom. Matricák, kis leányok albumába szánt fényes, virágos képek, írószerek, apró játékhalmi, meg más, gyermekszívet vágyra ingerlő csecsebecse. A kirakat díszhelyén egy csomó szürke fakard ékes fehér felírással: »Jeder Stoss ein Franzos« az etika és a pedagógia fejlődésének dicsőségére. Eszünkbe jut egy szerény, kis vállalkozás, a Modern Ifjúsági Könyvtár. Néhány év előtt egy már vállalkozó szellemű nő gyermekirodalom kiadására szánta magát, hogy aktív jóval kiszorítsa a gyermeki lelket mérgező ifjúsági ponyvairodalmat. Hatóságaink megtagadták a vállalatától a kolportázs-engedélyt azzal, hogy a forgalomban levő anyag kielégíti a gyermek szellemi szükségleteit. Akkoriban a gyermekek iránt elkövetett merényletnek tekintettük ezt a jó és olcsó irodalom terjesztése ellen felállított korlátot. Az ékes feliratú kardok, az iskola melletti könyvesboltok kirakatában megtanítanak bennünket arra, milyen «igazságtalanok voltunk, amikor a pedagógiai hatóságaink etikai érzéketlenségét gáncoltuk. Hát nem tiszta erkölcs, hogy a magyar iskolásgyermeknek szabad 24 fillérért szép, szürke fakardot vásárolni és arról megtanulni azt a gyönyörű elvet, hogy »Jeder Stoss ein Franzos.« Bezzeg veszedelmes lett volna a gyerekekre szabadítani a Modern Ifjúsági Könyvtár füzetét, amelyekből 20 fillérért, isten ments, kihalászhatta volna azt az ocsmany tanulságot, hogy szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.

„Frau.“

Írta: Gróf Teleki Sándorné.

Nem régen egy igen érdekes hír járta be a lapokat. Arról szólt, hogy a németek a harctéren elhalt hősök menyasszonyainak az »asszony« (Frau) címet fogják engedélyezni.

Ez a hír, így, ebben a formában, egyszerűen komikus. De nagyon valószínű, hogy a mostani hiányos külföldi tudósításokból valahogy kimaradt ennek a rendelkezésnek az alapfeltétele. Úgy kell lenni, hogy kimaradt, mert kik azok, akiknek azt a nagy kegyet a fejére akarják zúdítani pótféjkötő gyanánt? Ugyan kik? Vagy: érintetlen tisztaságukban visszamaradt özvegy-menyasszonyok, vagy: szerencsétlenné tett menyasszony-özvegyek. Tertium non datur. Most tehát e két csoporttal szemben két eset állhat elő: ha az előbbiekről van szó, náluk az a híres »asszony« titulus igazán nem fontos. Számukra ez nem jelenthet egyebet, mint egy hiúsági kérdésnek több vagy kevesebb kielégítését; holmi kis lelki-cukrárszüteményke hatóságilag engedélyezett rágicsálását. De hogy az utóbbiak, a szerencsétlenné tett menyasszony-özvegyek megkapják-e vagy sem, ez már igen-igen fontos lehet, ha e kegy-

nek előjárójában megkapták azt, ami nélkül az, hogy miként címezgetik, teljesen mellékes, t. i. ha megkapták — gyermekük törvényesítését.

De megkapják-e? Németországban valószínűleg, de nálunk? Félő, hogy nem, mert hiszen alap törvény ekén kellene változtatni előjárójában. A lovagias magyar törvényhozók például igen világosan törvénybe iktatták azt, hogy »az apa nem is rokona gyermekének«...

S hogy csak a minapában egy szerencsétlen lány érdekében az árvaszéknél jártam, azt a kategorikus választ kaptam, hogy: »harctéren lévő férfit nem lehet ilyen kérdésekkel: molesztálni«...

Tekintve, hogy egy 17 éves leányról volt szó, akit az a férfi harcban menetele előtt olyan alaposan »molesztált«, hogy holta napjáig nem fog az átkától menekülni, — igazán nem láttam jogosultnak a hős ilyenét megvédését: hiszen ha az a hős el talál esni, mielőtt valamiképpen reparálhatná bűnét, úgy nemcsak az anyának, de a gyermeknek is meg lenne sorsa pecsételve. Már pedig — legalább az állam azt mondja — gyermekekre szükség van. Ép, egészséges gyermekekre meg éppen!

De hogy lehessen ép és egészséges az a gyermek, (amelyet születése percétől, — sőt jóval előbb — szegény és nyomor sanyargat?)

Hogy legyen a társadalom hasznos tagja az az anya, aki páriának kénytelen magát érezni közöttünk? Ezekkel a szomorú tényekkel szemben olyan mindegy az, hogy kegyeskednek-e neki az »asszony« titlust megadni vagy sem.

Kenyér helyett: — habkoch.

Ruha helyett: — cifra broche!...

Milyen nevetséges. Milyen vétkesen könnyelmű, cinikus kibúvás!

Nem, nem! A németek sokkal igazságosabb és - praktikusabb szervezők, semhogy ilyen fél (vagy tized) rendelkezésekkel megelégedjenek. Nekik kell a gyermek, hogy belőle életerős nemzedék nőjön. Nekik kell annak a gyermeknek az anyja — zülléstől óvottan; az anyaság szentsége által regenerálva; tisztára mosva; portól felemelve; emberré fejlődve. Ők meg akarják azt az anyát menteni, mert számtani táblázatokból állapították meg, hogy minden el nem züllött egyén, — ha férfi, ha asszony, — nemzeti érték.

Nagyon jól tudom, hogy a gyermekek törvényesítése ellen az erkölcs nevében hozakodnak elő a legtöbb érvel. Természetes, hogy semmi sem oly kívánatos, mint az, hogy minden gyermek házasságon belül szülessék s hogy ennek az eszményi állapotnak elérésére minden törvénnyel, neveléssel, elővigyázattal törekedni kell, — de! — egyelőre a gyermekek születnek. A törvénytelen gyermekek ezrei, százezrei, akiknek harctéren küzdő apját nem szabad az ő megélhetésük miatt »molesztálni«, szaporán születnek!... Ezért tehát, ha a társadalom nem akar Herodés nyomdokaiban ha-

ladni, — muszáj a megmentésükről gondoskodni. Muszáj!

Ennek pedig nem az a módja, hogy nagy pöffeszkedéssel, az anyának a »Frau« — az «asszony» titulust ajándékozzák, de az, hogy a gyermekét ember-számba — és nem úgy mint eddig félig kutya —, félig szennyes rongy-számba vegyük. Nem. Sem őt, — sem az őt szülő anyját. Mert hiszen jusson eszünkbe egy nagy igazság, — az, — hogy a világon minden halált okozhat, — a parázs, a szikla, a rozsdás tű, amibe léphetünk s a száguldó gyorsvonat, amely el-kaphat, — az a csepp víz, amely légzőszervünkbe tévedt s az Óceán, amelybe belefúlhatunk, A kutyánk, macskánk, madarunk, háztetők, rózsakarónk, saját lépésünk, mozdulatunk, minden, minden. A világháború sok százféle halálától is eltekintve, minden! És e millió Halált rejtő mindennel, — a porszemtől az üstökös csillagig ihalált rejtő mindennel szemben, — csak egy van, laki életet ad ezen a világon, és ez az egy, — az Anya!

Ezzel szemben, — ezzel a ténnyel szemben, — hol marad az a dadogó, hebegő kis gyermekség, hogy őt Fraunak vagy asszonynak, nevezzük-e vagy sem? De Igenis, az fontos, hogy ha ő életet ad, — mi, a társadalom, gondoskodjunk arról, hogy az az élet ne váljék átokká, se az anyára, se a gyermekre, se pedig reánk!

Nézzétek a férfit!

Írta: Ellis O. Jones, NewYork.

Tekintsetek a férfira. Nagyon, nagyon sok dolga van; mit csinál?

Komoly buzgósággal nyúzta le szomszédja bőrét. Miért törekszik erre?

Mert abban a civilizált korszakban, amelyben él, az a legmegfelelőbb cselekedet, amelyet véghezvihet.

Nem becsületbevágó dolog-e, ha az ember lenyúzza szomszédja bőrét? Oh, dehogy; sőt ellenkezőleg. Az evangélium XIX. fejezetének 23. verssorában ezt mondja: áldott légyen az, aki lenyúzza szomszédja bőrét, mert kövérré lesz és virulni fog és tisztelni fogják embertársai; és a szó, amely ajkán fakad, olyan lesz, mint a bölcsesség gyöngye.

De mit érez a lenyúzott szomszéd? Nem mély szomorúságot-e? Oh, dehogy. Napi élményeihez tartozik ez. Csupán arra utalja őt, hogy a maga részéről is keressen olyan szomszédot, akit megnyúzhat.

Tehát azt hiszitek, hogy a civilizáció nyúzó rendszerre van alapítva? Nem. Civilizációnk a rögtönzések, találgatások rendszertelen káoszán épül fel. Ha volna benne rendszer, megszűnnék a nyúzások.

Miért nem egyesíti az egész nép erejét, hogy egészségesebb és rendszeresebb alapra fektesse? Mert túlságosan elfoglalja őket egymás nyúzása.

A magyar királynék régi jogai.*

Írta: Máday Andor.

Tekintettel a magyar jogtörténetre szükségesnek tartottam, hogy a magyar királynék és királynők jogait külön fejezetben tárgyaljam, miután a királynéi jogok a múltban a magán- és a közjog keverékét képezték.

A királyság Magyarországon éppúgy, mint a kül-földön, fennállásának első századaiban félig közjogi, félig magánjogi intézmény volt.

Ugyanez áll a magyar királynék által gyakorolt jogokra is. E jogokban a 'közjogi elvek mellett a magánjogi elem is fontos szerepet játszik, és számos esetben, midőn a királyné közigazgatási, bíraskodási stb. funkciókat teljesít, eljárása nem a közjogon alapul, hanem a 'magánjogba tartozó birtokjogon, melyhez különvagyon szerzése, ajándék. hitbér vagy hozomány címén jutott.

I. A magyar királynék régi magánjogai.

A magyar királynék magánjogáról és főleg házassági vagyongöről szólva, csakis a régi magyar királynék jöhetnek tekintetbe, miután a ma fennálló joggyakorlat a király és a királyné speciális magánfogi és vagyonjogi viszonyait minden tekintetben kivonja a nemzeti jog behatása alól.

A mi a magyar királynéknak a múltban elfoglalt jogállását illeti, megállapítható, hogy a jogállást már az Árpádok idejében ugyanaz az alapelv jellemezte, amely ma a magyar házassági jog egyik sarkételét képezi, t. i. hogy a feleség megnyeri férje címét és rangját, de ennek gyámi hatalma alá nem kerül, hanem saját ügyeit önállóan intézi.

A magyar királynék régi jogaiban jelentkező magánjogi elemeket röviden a következőkben sorolhatjuk fel.

1. A királynék birtak különvagyonnal, amelylyel már férjük életében szabadon rendelkezettek. Így történelmünk és törvényeink tanúsága szerint voltak külön »királynéi városok«. Királynéi városokról már Róbert Károly idejében szólnak törvényeink, így pl. az 1342-iki 111. és XIX. cikkeek és Zsigmond idejéből az 1435-iki XV. t.-c. — Ezenkívül kétségtelen, hogy ezen elnevezés alatt értették a 8 bányavárost.

E városokat a királynék maguk igazgatták, kezelték, adóztatták.

A »királynéi városokon« kívül egyéb királynéi javak is voltak. Décsy azt állítja, hogy az 1518-iki XIV. t.-cikkben említett királyi konyhai jószágok ((bona »Coquinae Regiae Majestatis«) szintén királynéi javak voltak.

A (magyar királynék birtokjogait a Habsburgház uralomra jutásával elvesztették, amennyiben I. Ferdinánd a két özvegy királynétól: Máriától (Lajos özvegyétől) és Izabellától (János özvegyétől) visszavett birtokokat kamrajavakká tette és így a királyi javak tömegébe olvasztotta.¹

2. A hozomány és hitbér adása a magyar királyi családban éppen úgy dívott, mint a nemességnél.

3. Az özvegy királyné vagyonjoga rendesen abból állott, hogy házassági különvagyonán kívül mind-

* Máday: »A magyar nő jogjai a múltban és jelenben« c. könyvéből. Atheneum kiadása, Budapest. Ara: 3 korona.

¹ L. Décsy i. m. 134., 133., 142. lapok.

ama birtokokat, melyekhez halálesetre szóló ajándékozás, hozomány vagy hitbér útján jutott, megtartotta, vagy birtokba vette s ezenkívül az »özvegyi jognak« megfelelően férje birtokainak kisebb-nagyobb részét haláláig haszonélvezte. E vagyoni természetű jogok gyakorlása a velük kapcsolatos közigazgatási, sőt közjogi funkciók által sokszor igen széles hatáskört biztosított az özvegy királynénak, ami az új király és az özvegy királyné között gyakran érdekösszeütközéshez vagy hatásköri konfliktushoz vezetett. Az ilyen konfliktusok elkerülését vagy megoldását célozta az özvegyi jogoknak eleve készpénzben való megállapítása, vagy utólagos megváltása készpénzzel. Példa erre II. Endre végrendekezése, amely szerint a király özvegyének, Beatrix-nak egyszersmindenkorra 5000 márkát s ezenkívül évenként 1000 márka járadékot, vagyis az akkori összes királyi jövedelmek $\frac{1}{8}$ -át rendelte özvegyi járandósággul, természetesen a királynét már férje életében megillető »királynéi javaknak« birtokában való meghagyása mellett.

II. A magyar királynék régi közjogai.

Az uralkodócsaládhoz tartozó nő kétféle módon juthat közjogi szerephez: mint királynő és mint királyné.

A) Királynők.

A nők uralkodói jogképessége szempontjából az európai alkotmányokat két csoportba oszthatjuk. Az alkotmányok egy része a sáli frankok törvényét követve, a nőt képtelennek tartja az uralkodói jogok gyakorlására. A másik csoport ellenben a nőt az uralkodásra képesnek és jogosultnak tartja. Vajjon melyik csoportba tartozik a magyar alkotmány, ez most a kérdés.

Ha az 1723. évi I. és II. t-cikkekre hivatkozva megállapíthatjuk, hogy mai alkotmányunk értelmében a nő a legmagasabb közjogi funkciók és politikai jogok gyakorlására képes, és hogy ennél fogva hazánk a második csoportban felsorolt államok közé tartozik, viszont meg kell jegyeznünk azt is, hogy az elv gyakorlati megvalósítását illetőleg, a trónöröklésben a finemű leszármazók ugyanazon ág fokozatának egyenlősége esetében elsőbbséggel bírnak. Am a mai trónutódlási jog nem nemzeti eredetű: keletkezését az uralkodócsalád egyéb országainak joga befolyásolta; lásuk tehát a régi, a nemzeti talajból fakadó hazai jogot!

Magyarország az Árpádok kihaltával király választó országgá lett. Vajjon királyválasztó őseink azon a véleményen voltak-e, hogy a nő alkalmatlan, képtelen a korona viselésére? Ellenkezőleg. A király választó magyar nemzet választásában lehetőleg respektálta az örökösödés elvét; ezért nevezik történészeink és közjogászaik közül többen a vegyesházbeli királyok uralta Magyarország alkotmányát az örökösödési rendbe oltott királyválasztásnak. Nos, a királyválasztó, de választásában az örökösödés rendjéhez szívesen ragaszkodó magyar nemesség, amely akkoriban a nemzetet képviselte, két ízben választott nőkirályt: előbb Nagy Lajos leányát Máriát, majd utóbb Zsigmond leányát Erzsébetet.

Ha már most ennek, a magyar nők politikai jogai szempontjából nagy horderejű joggyakorlatnak okát

² De nem feltétlenül! — Példa rá I. Ulászló megválasztása szemben Albert és Erzsébet fiával, a későbbi V. Lászlóval szemben.

keressük, könnyű rátalálnunk ez okra. A felemlített két XIV—XVI. századbeli királyválasztás határozatai éppúgy, mint az idegen befolyással számot vető 1723. évi I. és II. t-cikkék nem egyebek, mint egy ősi magyar magánjogi elvnek: a fiúsításnak a közjogba való átültetései. Tényleg finemű leszármazó híján, tehát a fiúsítás elvének alkalmazásaképpen választotta a nemzet királyáivá Máriát és Erzsébetet s ugyanezen elvet iktatta törvénybe, midőn a *pragmatica sanctio*t magáévá tette.³

Am a fiúsítás elvének a trónutódlási jogba való belevitele még nem meríti ki a magyar nemzetnek a nők uralkodói joga érdekében tett intézkedéseit. Nőnek uralkodóvá választásával a fiúsításon kívül még más formában is találkozunk, és pedig Erdélyben. A magyar jogfelfogás és a nemzeti jogfejlődés szempontjából Erdély alkotmánytörténete különös figyelmet érdemei, tekintettel arra, hogy a nagyfejedelemség jogrendszerében — ősi írott alkotmány törvények híján — a nemzet közvéleménye könnyebben juthatott önállóan érvényre, mint Magyarországon. Nos, Erdélynek' is volt két nőuralkodója: Zápolya özvegy Izabella, aki jogilag a fiával osztotta meg az uralkodást, és Brandenburgi Katalin, akit a nemzet akarata mint Bethlen Gábor özvegyét juttatott trónra.⁴ Főképpen Katalin megválasztása és fejedelemsége cáfolhatatlan bizonyítéka annak, hogy őseink a nőt nem tekintették politikailag cselekvésképtelennek, hanem hogy ellenkezőleg a közjogilag annyira fontos, a nemzet sorsát intézői uralkodói hatáskör betöltésére éppen olyan alkalmasnak találták, mint a férfit.⁵

B) Királynék.

1. Mielőtt a királynék valóban közjogi jellegű jogkörévei foglalkoznánk, kénytelenek vagyunk átmenetképpen egy olyan jogcsoportról szólni, amelyben a közjogi elemen kívül még a magánjogi elv is fontos szerepet játszik. E jogcsoportot a hűbéri jellegű jogok képezik.

A hűbérrendszer, amely Magyarországon az ősi-ség intézménye által valósult meg, a közjogi és a magánjogi elvek vegyülete volt s lényegében abból állott, hogy az ingatlan magántulajdonnal közjogi vagy legalább is közigazgatási kötelemények és jogok voltak egybekapcsolva. A királynék hűbéri jellegű jogai közé tartozott többek között a bandérium-állítási kötelezettség és a kegyúri jog.

Ezenkívül a magánjogból a közjogba átmenetül szolgáló jogi intézmények között említhető még a királynék örökös főispánsága is. Fejes János szerint a

³ Magyarországnak ekképpen a fiúsítás elve alapján három királynője volt: Mária (1382-1395), Erzsébet (1437-1439) és Mária Terézia (1740-1780).

⁴ Katalint még férje életében s ennek kívánságára választották 1626-ban fejedelemmé. A trónra 1629. nov. 25-én lépett. j

⁵ A teljesség kedvéért még a királynők férjeinek társuralkodói szerepéről kellene itten szólnom. Legjellemzőbb a társuralkodó jogi helyzetére nézve az 1741. évi IV. t-a, amely lothringeni Ferenc-et, Mária Terézia férjét tette társuralkodóvá. E törvényből kitűnik, hogy inkább a királyi adományozásáról, mint uralkodói jogokról volt szó. A törvény 5.§-a kimondja, hogy a legfőbb hatalom, kiváltságok osztogatása és más felségi jogok ezentúl is csak a királynőt illetik. Dacára ennek a korlátozásnak, a törvény még megállapítja, hogy a társuralkodás csakis addig tarthat, amíg ez a királynőnek tetszik (2. §.) s külön kiköti, hogy Ferenc társuralkodása a jövőben precedensül nem szolgálhat.

magyar királynék régente Mosón vármegyének örökös főispánjai voltak. Megerősíti ezt Timon Ákos azon adata, hogy V. Károly nővére Mária, II. Lajos neje, Mosón vármegye főispánja volt.

2. De lássuk már most a magyar királynéknak valóban közjogi jellegű hatáskörét és funkcióját.

A Magyar királyné jogállása legutóbb az 1900. évi XXIV. t.-c. parlamenti tárgyalása alkalmával foglalkoztatta törvényhozásunkat, midőn egyes szónokok rámutattak arra, hogy a régi magyar jog az u. n. morgonatikus házasságokat nem ismerte, s hogy régi jogunk szerint a király neje a házasság által — ipso facto — királyné lett. Ezt a jogtörténeti tételt a magunk részéről a következőképpen is formulázhatjuk: király és a neje között a házasságkötés formájában létrejött magánjogi aktus a király nejére nézve — eo ipso — közjogi következményekkel járt.

Melyek voltak azok a közjogi funkciók és politikai jogok, amelyek a király nejét megillették, amelyek őt tulajdonképpen királynévá tették, ez most a kérdés. Válaszképpen egyenként fogom felsorolni a magyar királynék fontosabb közjogait.

a) Koronázás. A régi magyar királynékat ugyanúgy koronázták, mint a királyokat

A királynét úgy mint a királyt, az esztergomi primás koronázta, s ez a jog csak később szállt a veszprémi püspökre, mint a királyné kancellárjára.

b) A királynét úgy mint a királyt, a magyar szent koronával és pedig a koronának a fejére tételével — nem pedig a vállán — koronázták.

c) A királyné koronázása alkalmával — úgy mint a király koronázási esküt tett, melyben az ország szabadságának, a nemesség jogainak és kiváltságainak védelmét ígérte. Erre nézve Erzsébet királynénak, V. István nejének és Kun László anyjának egy okiratában olvassuk: »A korona fejünkre tételének napján esküvel Igértük...« Említést tesz a királyné koronázási esküjéről Berzeviczy is, midőn Mátyás nejének, Beatrix-nak koronázását írja le.

A királyné koronázásának felsorolt három jellemző vonása, de különösen az eskütétel a nőjog szempontjából óriási jelentőséggel bír, mert azt bizonyítja, hogy a magyar királyné jogállása alkotmányjogi jelleggel bír, a király hitvese férjének politikai jogaiiban, szóval magában az uralkodásban osztozott. (Ezt egyébként lejjebb látni fogjuk.)

Ma a királynék mindezen jogai a minimumra vannak redukálva. A Habsburgház trónrajutásával a királynékat egyenjogúsító nemzeti tradíció véget ért, hogy a külföldről jövő jogszokásoknak adjon helyet.

A királynét újabb jogunk szerint nem a szent koronával, hanem az u. n. házikoronával koronázzák, ezt a házikoronát a veszprémi püspök helyezi a királyné fejére, a primás pedig csak a királyné vállát érinti meg a szent koronával. Végül a királyné koronázási esküje egészen elmaradt.

A koronázás ezen új formájában, amelyet a habsburgi királyok honosítottak meg, pusztán formássá vált, s közjogi jelentőségét teljesen elvesztette.⁶

b) Udvartartás. A régi magyar királynéknak rendszeres udvartartásuk volt, melyet reginatus-nak neveztek. A királyné udvartartása közjogilag hasonló jelentőséggel bír, mint a királyé, s a nádor, valamint

⁶ Marczali (Ung. Verfassungsrecht, 67. lap) joggal mondja ugyan a mai koronázási aktusról: »Die Königin wird gekrönt, ohne dass sie dadurch Anteil an der Staatsgewalt gewönne«, de elfelejti, hogy nem mindig volt ez így!

a bán kivételével! ugyanolyan méltóságokból állott, mint a királyi udvartartás. A királyné udvarát képezték: a királynéi országbíró (kiról az Arany Bulla 30. c. tesz említést), továbbá a tárnok, ajtónálló, pohárnok, asztalnok és lovászmester, kiket a Hármaskönyv az ország zászlósaik közé sorol. (I. 94. A. 2. §.)

Az udvartartással kapcsolatban volt a királynéknak külön kancelláriájuk (kabinetirodájuk), melynek élén a veszprémi püspök, mint cancellarius állott, aki a királyné adományait szokta aláírni, illetve ellenjegyezni. Voltak ezenkívül a királynéknak mindenrendű hivatalnokai ügyeik vitelére, a királyné uralma alatt álló országrészek, valamint birtokaik igazgatására. A királynéknak saját gyűrűjük és pecsétjük volt, amelyek a királynéi rendelkezések hitelességének bizonyítására szolgáltak.⁷

A magyar királyné udvartartása a Habsburgok trónrajutásával, I. Ferdinánddal teljesen megszűnt.

c) Uralkodás. Az eddigiekből szükségképpen folyik a következtetés, hogy a magyar királynék az uralkodásban aktív részt vettek. Fentiek alapján ez érthető is. Sem a zászlósból összeállított udvartartás nagy apparátusára, sem a királyné koronázási esküjére nincsen szükség, ha a királyné uralkodói jogokkal nem bír. Királynéi hatalom és uralom híján a királyné koronázási esküjének nem lett volna semmi értelme, sőt ez az eskü nem is keletkezhetett volna. A királyné uralkodói jogai főképpen kétféle módon: az adományozás⁸ és a bíraskodás⁹ útján jutottak érvényre. Hogy ezen jogokkal a királynék ritkábban és szűkebb körben rendelkeztek, mint a királyok, ez magától értetődő, de az elvet magát nem érinti. Nem az uralkodói jogok természetében, hanem csakis azok tágabb, illetve szűkebb terjedelmében állott a régi magyar királyok és királynék hatásköre közötti különbség,¹⁰ úgy, hogy lényegében el kell fogadnunk Décsynek, a magyar királynék XVIII. századbeli biográfusának véleményét: »A' magyar királynék olly jussal uralkodtanak, mint a' király férjek.«

d) Az özvegy királynék közjogi hatásköre. A régi Magyarország özvegy királynéinak jogállásában teljes mértékben érvényre jut az a közfelfogás és az a szellem, mely az özvegyek helyzetét a magyar magánjogban szabályozta. A magánjogról szólva volt alkalmunk rámutatni arra, hogy a magyar özvegy — a gyámság jogától eltekintve — majdnem minden téren a férfival egyenjogú. Ugyanez az elv érvényesült a királyi özvegyek jogait illetően is, mindazonáltal azzal a nőnek kedvező különbséggel, hogy a kiskorú trónörökösnek többnyire az özvegy királyné volt a gyámja.

⁷ A legrégebb megőrzött királynéi pecsét Fennenáé, III. Endre nejéé; másolatát Baernkopf közölte. — A királyné pecsétgyűrűjéről az 1525. évi III. t.-c. szól.

⁸ Baernkopf szerint (i. m. 9. lap) »Reginae... fecisse donationes, et sub sigillo suo, etiam duplici, privilegio dedisse, aut confirmare reperiantur.« Hogy példát is idézzünk: Mátyás neje, Beatrix birtokokat, regáliákat, sőt püspökséget is adományozott. (LL. Décsy i. m. 109. lap és Berzeviczy i. m. 220. lap.)

⁹ L. Timon i. m. 194. lap, továbbá Balog Szidónia: A magyarországi zsidók kamaraszolgátsága, Budapest, 1907., 67. lap (»Az országos zsidóbíró határozata ellen a királynéhoz lehetett fellebbezni«).

¹⁰ A Mrály és a királyné személyének a törvény, előtt egyenlő szentségét bizonyítja Szent István Mrály törvényeinek »felségértési paragrafus« is (II. könyv 51. cikk), amely »a király és a királyné elleni összeesküvésről, szólva, a királyné személyét és tekintélyét a királynéval egyenlő mérvben védelmezi.

De az özvegy királyné közjogi hatásköre legkevésbé sem volt a trónörökös személyét illető gyáriai teendőkre korlátozva. Hol a gyámi teendőkkel kapcsolatban, hol azoktól függetlenül az özvegy magyar királynét még egy sokkal messzebbmenő, s forma szerint általánosabb jelentőségű közjog is megillette: az uralkodás joga. Ez abból állott, hogy az özvegy mindazokat a királynéi jogokat, melyeket a koronázás alkalmával és házasságával szerzett, továbbra is megtartotta, s az új király trónralépte dacára teljes mértékben gyakorolta. Oly esetekben, midőn a hatalom, melyet az özvegy királyné az új király trónralépte dacára megtartott, az ország tekintélyes részére terjedt ki, ekképpen valóságos társas uralkodás jött létre, úgy, hogy a hatalom¹¹ az új király és az özvegy királyné között éppúgy megoszlott,¹² mint pl. a király és az »ifjabb király« közt. Így uralkodott pl. Sz. István özvegye Gizella, Péterrel együtt és Nagy Lajos özvegye Erzsébet leányával, Máriával együtt. Hasonlóképpen előfordult az az eset is, hogy az özvegy királyné a királyválasztást megelőző interregnum alatt teljes hatalommal uralkodott. Erről törvényes emlékeink is vannak. Hogy csak egy példát említsek: az 1527. évi IV. t.-c. kimondja, hogy Mária királynénak Lajos király halála után tett adományai »hatályosak és érvényesek legyenek.«

Összefoglalva már most a fentieket, a magyar királynék politikai jogállását a következőkben jellemezhetjük:

1. A magyar királyné nem volt alattvalója férjének, hanem uralkodótársa.

2. A magyar királynék kiváló közjogi szerepe majdnem egyedül áll az európai népek jogtörténetében. Más államokban is találunk hasonló intézményeket, de a nőknek biztosított jogok tekintetében a legtrikább esetben közelítik meg a magyar jogot. Így pl. a római és a német császárnékat,¹³ a francia királynékat,¹⁴ szintén koronázzák, de sohasem oly ünnepélyességgel, mint férjüket. Esküt nem tesznek! H külföldön királynék megkoronázása formalitás, disz, tisztesség, nálunk jogintézmény, amely a nemzeti szellemmel való szoros összefüggése folytán közjogunknak századokon át integráns része.

De éppen a magyar jognak a nyugateurópaiktól való eltérése magyarázza meg régi jogunk letűnését. Nyugatról jött királyaink, a Habsburgok e tekintetben a maguk ősi szokásaihoz ragaszkodtak és így a náluk ismeretlen királynéi jogokat eltörölték.¹⁵

¹¹ »Anyakirályné«, »regina major«, »regina senior«.

¹² Így pl. Nagy Lajos az Arany Bullát anyja: Erzsébet akaratóból, illetve beleegyezésével erősítette meg.

¹³ L. Heumannus: Commentarii de re diplomatica imperatricum angustarum et reginarum Germaniae, Nürnberg 1749., 18. és köv. lapok.

¹⁴ L. de Girard Bernard: De l'état et succes des affaires de France, 1611., kivonatban ismertetve Condorcet: Bibliothèque de l'homme public c. gyűjteményében, Paris, 1790., tome III., 62-63. lapok és Franklin: La vie privée d'autrefois, 141. lap.

¹⁵ Új intézmény a Habsburgok alatt a királynéi jogok tekintetében csak egy keletkezett: a nemzeti ajándék, amelyet a királyné — éppúgy mint a király — a koronázás alkalmával kap az országtól II. Mátyás ideje óta. (V. ö. 1867. évi V. t.-c.)

Jeanette Rankin.

Az első asszony, aki az Unió nemzeti-parlamentjében helyet foglal. Aki, miután számos amerikai asszony tett tanúságot politikai hivatottságáról, több állam mindkét házában, végre a nemzet házában, Washingtonban is bebizonyíthatja, hogy a politika mestersége nincs nemhez kötve. Montana állama küldte Jeanette Rankint Washingtonba. Az a tipikusan amerikai fejlődésű bányász- és farmer-állam, amelynek gabona, burgonya, szén- és érctermelése az utolsó hat esztendőben meglepte még az amerikai méretű fejlődéshez szokottakat is. Az Unió legvagyonosabb farmerjeihez tartoznak a montanaiak s a montanabéli Butte a legszörnyűbben kizsákmányolt bányászkezsztenciák egyik központja. E két véglet közt izmos, egészséges polgárság, amelynek nemes ambíciója korrupciótól megtisztítani az államokat.

Szinte érzem az ózondús, friss tavaszi levegőt, amely Missoulában a hatalmas hegyek tövében elterülő egyetem campusán üdített, amikor ötvenhatórás utazás után gyönyörködtem az egyetemen tartott előadásomat megelőzően a nyíltnézésű, önérzetes tartású deákfiúk és lányok tömegében. Látom a kodakom elől idegeskedően elbújó »igazi« indiánt Missoula, forgalmas utcáin, hallom a békét óhajtó öreg katonatiszt szavát, aki Wilsont békeakcióra sürgeti a csinos fekvésű Helena városka gyűléstermében.

És a sok érdekes és értékes montanai egyéniségek közül is kiválik Jeanette Rankin alakja, aki vel nemcsak szűkebb otthonában Montanában, hanem az Unió különböző államaiban is összehozott a véletlen. Tőle tudom, hogy politikai ideálja az amerikai közélet korrupciómentesítése. Amikor 1914-ben győzelemre vitte a nők választójogának ügyét, az állam összes választójogi nőegyesületeit rábírta arra, hogy nevüket Good Government Society-ra változtatva, kezdjék meg a választójogért vívott küzdelemben edzett erejük latbavetésével, Montana állam politikájának purifikálását. Megválasztatása tanúságot tesz arról a sikerről, amellyel Montana társadalmát ideáljai köré tudta gyűjteni. Pártköteléken kívül állva, az összes pártok részéről nyert támogatás alapján indul Washingtonba Jeanette Rankin, az első nőképviseelő. Az egész világ feministái azon örvendezhetnek, hogy e kiváló asszonyban fiatal, energikus, céltudatos, a békéért és minden emberi haladásért egyformán küzdő nőnek jutott az úttörés feladata.”

B. Sch. A.

A holland nők választójoga.

A háború kitörésekor a nők választójogának kérdése Hollandiában is a megvalósulás lehetősége előtt állott, de politikai pártok és a kormány megegyezése folytán minden belpolitikai reformot elhalasztottak a háború utáni időkre. Minthogy az európai öldöklés azonban hosszabbra nyúlt, mint ahogy a holland politikusok elképzelték, a nyáron megváltoztatták a határozatot és figyelmüket újból belpolitikai problémáik megoldása felé fordították. Ennek tulajdonítható, hogy a hollandi parlament megnyitásakor a királynő trónbeszédében bejelentett választójogi reform november folyamán napirendre került. A férfiak általános választójogát indítványozó javaslat a nőknek csak passzív választójogát kívánja megvalósítani. A második kamara ilyen formában meg is szavazta a javaslatot. A választójogi nőegyesületek most a legnagyobb erőfeszítéssel arra törekzenek, hogy az első kamara az aktív és passzív választójog megadását szavazza meg.

A Magyar Egyesület a Leánykereskedés ellen és a prostitúció rendőri szabályozása.

Szomorú levél volt az, amely a Feministák Egyesületét annak az indítványának visszavonására bírta, hogy a Magyarországi Nő egyesületek Szövetsége keresse meg az illetékes fórumokat a prostitúció rendszabályozásának eltörlése érdekében. (Ezer szerencse, hogy a Szövetség tanácsa magáévá tette és jó eredményű szavazás elé vitte az indítványt.) A levelet a Magyar Egyesület főtitkára írta. Vajjon van-e része megfogalmazásában az egyesület elnökének, Székesfehérvár liberális püspökének, aki a nyilvánosság előtt ismételtlen állást foglalt a minden nőt lealélzó, egészségügyi szempontból biztonságot nem nyújtó, sőt — amennyiben „a tapasztalatlan férfi-fiataltságot a biztonság érzésébe ringatja — káros reglementatio ellen? H levél — amely nem került volna a nyilvánosság elé, ha a Magyar Egyesület küldötte szószerint fel nem olvassa annak érvelését a M. N. Sz.közyűlésén — következőképp hangzik:

Feministák Egyesülete'
tekintetes Elnökségének
Budapest.

Szíves felszólításukra hivatkozva, tisztelettel tudatjuk, hogy a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége közgyűlése elé terjesztendő első indítványt egyesületünk nem pártolhatja, mert a jelen idő ezen indítványban foglaltak megvalósítására nem alkalmas. A kéjnök ugyanis a nagyszámú katonaság átvonulása és itt tartózkodása folytán, továbbá a háború időtartama alatt meggazdagodott bizonyos elemelt miatt, kik igen frequentálják őket, olyan előnyös anyagi körülmények közt vannak, hogy már most is igen merészek és elbizakodottak, úgy, hogy a hatóság a háború alatt semmi esetre sem állhatna el attól, hogy velük szemben megtorlási jogával éljen.

Egyesületünk a második indítványt pártolhatja.
Kiváló tisztelettel

Latinovits Róza s. k.
titkár

P. h.

Mindenekelőtt egy fogalomzavart kell tisztáznunk. Csak egy indítványról van szó, amelynek elfogadása a következő két törvényes rendelkezés eltörlését teszi szükségé:

1879. évi XL. t-c. 81. §.: Kéjnök, akik a reájuk vonatkozó hatósági szabályokat meg nem tartják: egy hónapig terjedhető elzárással büntetteinek.

1881. évi XXI. t-c. 7. §.: Különösen feladatai közé tartozik a fővárosi rendőrségnek:

d) rendelkezőleg intézkedni a közerkölcsiség és ezemérem érdekeinek megóvása iránt

Ha azt kívánjuk, hogy a társadalom tagjainak legintimebb erkölcsi magatartása fölött ne a rendőség örködjék, hanem hogy neveléssel és a női munka feltételeinek javításával belső motívumokat szolgáltatunk a prostitúció minden fajtája ellen, akkor feltétlenül szükséges, hogy ezt a két törvényszakaszt hatályon kívül helyezzék.

Tájékozatlan emberek, akik hisznek még a rendőri felügyelet higienikus hasznában vagy »erkölcsjavító« hatásában, ellenezhetik ezt. De hogy az az egyesület, amely »a leánykereskedés ellen« küzd, tehát az erkölcsileg veszélyeztetett nők védelmét szolgálja, fenn kívánja tartani a rendőri felügyeletet, mert a prostituáltak »előnyös anyagi körülmények közt vannak, merészek és elbizakodottak«: megint egyszer keserű csalódás. Vajjon nem azért frequentálják-e őket »bizonyos elemek« minden aggodalom nélkül, mert egészségi szempontból megnyugtatónak vélik a rendőri

felügyeletet? A merész és elbizakodott viselkedés pedig nem onnan származik-e, hogy előnyös anyagi körülmények között fittyet lehet hányni a felügyeletnek is? Mindenki kétkelkedhet ebben, csak a Magyar Egyesület nem, amelynek tagjai személyes tanácsukkal törekszenek ettől a foglalkozástól visszatartani a rendőrségen jelentkezőket. Szociális érdem gyanánt tudtuk be ezt mindenkor a Magyar Egyesületnek; de fájdalmasan tapasztaljuk, hogy ezt a munkát sem hatja át a mindent megértő emberszeretet, hogy itt is az elméleti elveken alapuló szigorú erkölcsbiráskodás tör pácát azok felett, akiket védeni és vezetni kellene.

A nők befolyása az amerikai elnökválasztásra.

Minden kétséget kizáróan megállapítható az, hogy Woodrow Wilson második megválasztását az Egyesült Államok békebarátainak és női szavazóinak köszönheti. A nők szavazatát is kizárólag békepolitikájának köszönheti. Két kérdés körül jegecesedett ki a női választók érdeklődése. Az egyik: békét vagy háborút hoz-e programjában a jelölt, a másik: a nők választójoga dolgában megfelel-e a haladó közvélemény óhajának. Ha csak a nők választójoga kérdésén fordult volna meg a nők számára az elnökválasztás, nagyon nehéz lett volna választásuk. A helyzet ugyanis az volt, hogy az Egyesült Államok valamennyi politikai pártja: a demokrata, a republikánus, a progresszív, a szocialista és prohibicionista párt (amely a szesz italok eltiltásáért küzd) programjában egyformán szerepel a nők választójogának követelése. Valamennyin pedig úgy, mint minden egyes államban külön megadandó jog.

Az amerikai törvényhozás két főeleme az állami és a szövetségi törvényhozás. Az Unió férfiai az általános választójogot szövetségi törvény útján kapták, vagyis az Unió nemzeti parlamentje országos törvényekben biztosított minden férfipolgárnak egyenlő választójogot. Ezzel ellentétben a nők eddig államról-államra haladtak választójoguk megszerzésével. A választójogért küzdő nők régi követelése, hogy az ő polgári egyenjogúsításukat is egyszerre valósítsák meg szövetségi törvény útján az Unió valamennyi államában úgy, hogy a hihetetlen munka- és pénzáldozatot igénylő, évtizedek óta folyó agitációban lekötött erők felszabaduljanak; a nemzeti konstruktív munka javára.

A választójogi tábor megszlik a Mrs. Chapman Catt vezetés alatt álló országos szövetségre, amely egyaránt dolgozik az állami és szövetségi megoldási érdekében és arra a türelmetlenebb, az angol suffragettek iskoláján nevelődött szövetségre, amely erejét kizárólag a szövetségi megoldásra koncentrált. A két tábor az elnökválasztás előtt törekedett a jelöltek a maga programjának meghódítani, aminek eredményeképpen a két jelölt minden beszédében kétséget kizáróan a nők választójoga hívének vallotta magát.

Hughes személyesen messzebbre ment ellenfelénél, amikor kijelentette, hogy ő a nők választójoga szövetségi megoldásának híve és ha a béke kérdése nem játszott volna közre, ez a kijelentése valószínűleg egységesen melléje állította volna a nők táborát. A Wilson mellett korteskedők azonban figyelmeztették a női választókat, hogy Hughesnak ez az egyéni állásfoglalása nem jelent semmi különösebbet, meri a republikánus párt programjában a nők választójogának államokénti megadása mellett foglalt állást; ebben meg egyezett a demokrata programmal. Az elnök egyéni álláspontja pedig demokratikus államban nem lehet döntő befolyással. Ez az érvelés nem hatott volna, ha Wilson mellett nem szól az a tény, hogy bár hivatalba lépésekor nem volt a nők választójogának híve, de a nőknek a világháború kitörése óta kifejtett békemunkája meggyőzte őt arról, hogy

a nő közreműködése a politikában az emberiség javára szolgálna.

Meggyőződésének gyakorlati kifejezést adott, amikor 1915. novemberében, a legkritikusabb politikai munka közepette Washingtonból átbogott New-Jersey államába, hogy ott szavazójával élve, a nők választójogának ott akkor szavazat alá bocsátott kérdése mellett foglaljon állást.

Egyik beszédében így nyilatkozott:

»Néha kissé türelmetlenül figyelem azoknak az utaknak és módoknak megvitatását, amelyeken és amelyek segítségével győzni fog a nők választójoga. Mert győznie kell, és ezt csak nagyon felületes és tudatlan emberek tulajdoníthatják pusztán a társadalom nyugtalanságának. Nemcsak arról van itt szó, hogy a nők elégedetlenek; hanem hogy a nők előtt a kötelesség látománya jelenik meg s ennek — ha amerikaiak vagyunk a szó igaz értelmében — nemcsak nem tudunk, de nem is akarunk ellenállani; mert Amerika mai szelleme az emberiségben gyökerezik, a szellem és szív szabadságának legmélyebb értelmezésében; és az intellektuális amerikaiak előtt ilyen látományok jelennek meg, akkor egyre jobban érzik származásunk előjogát és fejlődésünk tökéletességét. Be kell látnunk, hogy mikor ezekkel az erővel van dolgunk, maga az élet magva áll előttünk....

Többek között utalni kívánok arra is, hogy ha a természeti erők állandó működése folytán a tenger hullámai követik a hold vonzóerejét, nem kell félnünk, hogy a dagály nem jön létre. Érezzük a hullámok emelkedését; élvezzük annak erejét és nem fogunk hajbakapni azon, hogy milyen utón és módon emelkednek.«

A nők túlnyomó többsége azonban azért szavazott és agitált Wilson mellett, mert ő megővta Amerikát a háború véráldozatától. A béke igaz barátai ugyan elégedetlenek voltak Wilson békepolitikájával, mert a háborútól távol tartás passzivitása mellett aktív békeszerző politikát kívántak tőle, és ha Hughes programbeszédében kilátásba helyezte volna, hogy e téren agilisabb lesz Wilsonnal, a békebarátok — férfiak és nők — szavazatait meg tudta volna szerezni. De mivel Hughes Rooseveltnek és Elihu Rootnak és a körjük csoportosuló háborúra uszítóknak volt a jelöltje, tanácsosabbnak látták Wilson vérszegény békepolitikáját Hughes harciasabb politikája fölé helyezni.

Amikor tehát serpenyőbe tették a pártok és jelöltek választójogi és béke érdemeit és ígéreteit, Hughes választójogi pluszját ellensúlyozta Wilson béke-pluszja. Éhnek köszönheti Woodrow Wilson, hogy Amerika asszonyai besegítették őt a leghatalmasabb elnöki méltóságba.

I. Ferenc József a nők egyetemi tanulmányairól

Wlassics Gyula a Neue Freie Presse november 20-i számában közzétett: Visszaemlékezések I. Ferenc József c. cikkében többek között mondja:

»Emlékezetes marad előttem az is, mikor az uralkodónak [ajánlottam azt az akkoriban még nagyon merésznek látszó reformtervet, hogy a nőket bizonyos korlátok között bocsássuk be az egyetem orvosi és bölcsészeti karára, valamint a gyógyszerész-pályára. Kifejtettem, hogy nem szándékozom hosszas ankéteket tartani; nem is törvényhozási utón akarom a reformot keresztülvinni; jogrendszerünkben ez királyi rendelettel is lehetséges. Megvallom, hogy némi aggodalommal vártam az uralkodó döntését; annyival inkább, mert abban az időben, mikor én indítványoztam, a reformot még Ausztriában sem vitték keresztül. Nagy örömmre nein tette a legcsekélyebb ellenvetést sem. Sőt ő maga mondta, hogy ez olyan reform, amelyet nem el egyetlen művelt állam sem.«

A harmadik karácsony.

Írta: Kosáryné Réz Lola.

Múlik az idő és amit egyikünk sem mert hinni, aminek a sejtelmét borzadva hessegettük el a lelkünk-től: jön a harmadik háborús karácsony.

Újat nem lehet mondani már. Régi és

megújuló szörnyűségek felsorolását ismételjük ezerszer? S a legszörnyűbb az, hogy semmi se szörnyű többé: megszoktuk a naponkénti tömeges gyilkolást, mint azelőtt az apró politikai csetepatét.

Jön a harmadik háborús karácsony — mi legyen ajándéka kinek-kinek? Akik jók voltak s megérdemlik... akik szenvedtek és megváltást, vigaszt várnak. Mi lesz ajándéka azoknak, akik egyedül akarnak önzetlenül is jót az emberiségnek, akik a békét akarják és gyáva és gyilkos gúnyolódás, durva visszautasítás, hideg közöny és önző érdekek ellenében küzdenek érte? Oh, az ő ajándékuk mindig csak egy marad: hálátlanság és félreismerés a tömeg részéről, de lelkükben csillogó, gyönyörű, boldog ünnepi előkészület a bizton várt diadal napjára... És a szenvedők, az elhagyottak? Szűk jótékonyági körök alamizsnájából kapnak majd egy-egy morzsát, aztán marad minden a régiiben. A megváltás napja még mindig nem érkezett meg.

Minden szerencsétlenek és megváltásra várók közül a gyermekekre, az apátián gyermekekre kell legtöbbet gondolnom és tehetetlen szomorúságban vérezik értük a szívem. Rajtuk nem segítek vele, ha odaadom a kenyerem felét... oh, én nem adhatom meg nekik az ajándékot, ami nem is kerül pénzbe, de ami utat nyit leltük az életben: a nevet. Az apjuk nevé.

Ha valahol: itt látszik meg az emberi törvényhozás mai egyoldalúsága: paragrafusok kifogástalanul száraz logikával és kifogástalanul hivatalos nyelvezettel, minden megértő lélek nélkül. Oh, ne szégyeljük és ne féljünk attól, amiért reánk fogják, hogy a szívünk vezet minket. Ha egyetlenegy igaz szívű aszszonynak befolyása lett volna három esztendővel: nem lennénk ott, ahol vagyunk. Ez hiányzik, bármilyen naivnak találják is a kifejezést, a mai világkormányzásból, nagy és kicsiny dolgokban egyaránt: tiszta szív és megértő lélek.

SZEMLE

A Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége

November 18., 19. és 20-án megint összegyűltek Magyarország amazonjai közül azok, akik felbuzdulva amerikai, angol, belga, francia, német, olasz, orosz, osztrák, skandináv, svájci és más országbeli testvéreik példáján, 12 évvel ezelőtt megalakították a magyar Nőszövetséget és csatlakoztak a Nemzetközi Nőszövetség (International Council of Woman) hatalmas szervezetéhez. Minden ország nőszövetségeit a konzervatív álláspont jellemzi; ez természetes is, mert kötelesek befogadni minden oly egyesületet, amelynek nőtagjai is vannak, ha csatlakozni kíván a szövetséghez. Csupán akkor hibáztatható a szövetség vezetősége, ha az elnöki funkciókat nem teljes pártatlansággal, szigorúan alkotmányos formák szerint látja el; ezt, sajnos, ezúttal több ízben tapasztaltuk: a felszólalók véleményét nem vitatták meg komolyan, hanem az elnöklő nézete szerint vagy leintették a szó betűszerinti értelmében, vagy a közgyűlés megkérdése nélkül egyszerűen belefoglalták a napirenden levő indítványba. Fájdalmasan nélkülöztük azt az elvet, amely a Választójogi Világszövetség elnökét, Mrs. Carrie Chapman Cattet vezette mindenkor: the chair has no opinion! (Az elnöklőnek nincs véleménye.)

Lapunk olvasóit legközelebből a Feministák Egyesülete két indítványának sorsa érdekli.

Az egyik indítványt, — amellyel csaknem azonosat fogadott el és juttatott a Választójogi Világszövetség elnökségéhez az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottsága április 29-i emlékünnepegyén — az elnökség a budapesti államrendőrség elé terjesztette, amely teljesen érthetetlen okokból megtiltotta annak tárgyalását. Németország, amelyet mindenkor példa gyanánt állítottak eléünk a háború folyamán, most már megengedi a békefeltételek nyilvános tárgyalását és újabb meg újabb békeegyesületek alakulását; hol vannak hát azok a külön érdekek, amelyek miatt nálunk be kell tiltani a fentihez hasonló, nemcsak teljesen ártalmatlan, de nemzetközi tendenciájánál fogva minden aggodalmon felülmúló indítvány előterjesztését és megvitatását? Nézetünk szerint a Nőszövetség tanácsának meg kellett volna felelnie ezt a határozatot; a magyar asszonyok önérzete nem tűrheti, hogy minden gyanúsításon felülmúló, a nemzet javát szolgáló komoly törekvésük rendőri gondnokságnak legyen alárendelve.

A Feministák Egyesületének másik indítványa oda irányult, hogy a Nőszövetség keresse meg a belügyminisztert a prostitúció rendőri ellenőrzésének megszüntetése tárgyában és intézzen felterjesztést a képviselőházhoz az idevonatkozó törvényes rendelkezések eltörléséért.

Ezt az indítványt visszavonta a Feministák Egyesülete, mert a Magyar Egyesület a Leánykereskedés ellen — mint lapunk más helyén bővebben közöljük — megtagadta az indítványnak a Szövetség alapszabályai értelmében szükséges támogatását. Szerencsére azonban Rosenberg Augusztának, a szövetség alelnökének előterjesztésére a tanács magáévá tette az indítványt s így az tárgyalható volt. Nagy örömeinkre jel is fogadta a közgyűlés.

A tanács több indítványa örvendetesen bizonyította, hogy a Nőszövetség magáévá tette a feminizmus számos követelését: az ipari és gazdasági szakiskolák és az összes főiskolák megnyitását a nők előtt; a nők pályaválasztásának komoly irányítását; a nemi betegségek terjedése elleni küzdelmet; és aminek eredményes keresztül vitele fölöslegessé tenné a részletkérdések megoldására fordított tömérdek energia elpocsékolását: a nők választójogának követelését.

Bár sikerülne megértetnünk minden magyar nővel, hogy a közgyűlés napirendjének számos pontja fölöslegessé vált volna, ha a Nőszövetség teljes energiáját latbavetné azok mellett az érvek mellett, amelyeket Szegvári Sándor né oly mélyenjáró okfejtéssel, annyi meleg érzéssel adott elő a közgyűlés utolsó napján. Bár akadt volna halló fülekre azoknál is, akiket még ma is szavakkal kell meggyőzni arról, amit a tények fájó tanúsága oly kétségtelenül bizonyít!

Nemzetvédő Szövetség a Nemi Bajok ellen.

A Szövetség december 1-én tartotta meg első választmányi ülését Lukács György v. b. t. t. elnöklete alatt. A múlt tél tapasztalatai után el lehetünk készülve arra, hogy a Szövetség munkájának iránya nem fog minden tekintetben megfelelni azoknak az elveknek!, melyeket a Feministák Egyesülete és az egész nőmozgalom a magáénak vall.

Vannak azonban a munkatervnek oly részletei, amelyekhez teljes meggyőződésünkkel hozzájárulhatunk.

Ilyenek elsősorban: a gyógyítási alkalmak szaporítása és a felvilágosító munka.

Az ülés a napirendnek csak egy töredékét dolgozhatta fel és ügylátszik, több folytatólagos ülésre lesz szükség, hogy a hosszú, súlyos tárgysorozatot alaposan ki-meríthessék.

Két lépésről számolt be Lukács György, melyet Nékám Lajos kormánybiztos máris megtett. Mind a kettő oly természetű, hogy a gyógykezeltes! lehetőségek szaporításával egyszersmind a rendőri ellenőrzés kiterjesztését vagy legalább fentartását is jelenti.

Nékám tanár ugyanis azt javasolta a kormánynak először is, hogy a fővárosban állíttassék fel 1000 ágyas veneréas kórház kizárólag a prostitúáltak részére. Arra kérte továbbá a kormányt, hogy egyelőre 40 vidéki városban vizsgáló állomásokat szervezzenek prostitúáltak és bejáró betegek részére. Ezekben a rendőrség is hozzájutna egy-egy vizsgáló állomáshoz.

A szövetség lehet egyik kezével szociáletikai szempontból lerontja azt, amit a másik kezével az orvoslás irányában javít.

A Szabad Lyceummal együtt rendezendő előadások körül támadt az első érdemes vita. Ennek keretében Szegvári Sándorné kijelentette, hogy minden intézkedés, mely a rendőri ellenőrzés kiterjesztésére irányul vagy fentartását feltételezi, nem helyeselhető és elveinkbe ütközik. Idézi Blaschko tudományos véleményét a rendőri ellenőrzés hatálytalanságáról. Kiemeli a kérdés szociáletikai vonatkozásainak fontosságát és a kettős morál végzetes szerepét. Nem a kínálatot kell üldözni, hanem a keresletet megszüntetni. Az a körülmény, hogy a háborús ideológia nem kedvez az abolíciós mozgalomnak, nem gátolhatja azt, hogy továbbra is fennen hirdessük meggyőződésünket.

Indítványozta, hogy a programba vétessenek fel olyan előadások, melyek az abolíció céljait szolgálják és irányelveit terjesztik. Az indítványt egyhangúlag elfogadták.

Szirmai Oszkárné kívánatosnak tartja, hogy a serdülő férfi-ifjúság számára olyan előadások rendeztessenek, melyek az ifjúságot felvilágosítsák afelől, hogy a korai nemi élet nem hasznára, hanem kárára van az emberi szervezetnek.

Mellemé M. E u g é n i a a kérdés jogi vonatkozásainak tárgyalását óhajtja.

Giesswein Sándor javasolja, hogy az előadások alkalmazkodjanak a közönség műveltségi és kultúrfejtetségi stádiumához.

A választmány a tárgyalásokat december 8-án folytatja.

MEGHÍVÁS Magyar Kereskedelmi Bank rendkívüli közgyűlésére, mely 1916. december 21-én d. u. 6 órakor

a bank üléstermében (Budapest, V., Fürdő-utca 2. szára) fog megtartatni.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság indítványa az alaptőkének felemelése iránt 80,000.000 koronára 15,000 új részvény; kibocsátása által.

2. A korábbi tőkefelemelésből származó részvények, valamint az újonnan kibocsátandó részvények elhelyezésével el-ért, illetve elérendő felpénznek hováfördítésére vonatkozó határozathozatal.

3. Az alapszabályok 5., 6. és 60. §-ainak a tőkefelemeléssel kapcsolatos módosítása.

Az alapszabályok 18., 19., 20. és 21. §-ai értelmében mindazon részvényesek, kik részvényeiket 3 nappal a közgyűlés megtartása előtt az ezen meghívásban megjelölt helyek egyikén leteszik, jogosítva vannak a közgyűlésen résztvenni. Hazonban szavazásra csak azon részvények jogosítanak fel, melyek a közgyűlést megelőzőleg három hónapon át a bank könyveiben a letevő nevére vannak írva.

Minden részvényes meghatalmazott által is képviselhető magát, kinek azonban szintén szavazóképes részvényesnek kell lennie. A részvények tehát szelvényekkel együtt az alapszabályok 18. §-a értelmében folyó évi december 18-ig az alant felsorolt helyek egyikén teendő k lei

Budapest en ;

A bank értékpapír-pénztáránál, V., Fürdő-utca 2.

Budai fiókjánál II., Fő-utca 4.

Szénatéri fiókjánál II., Széna-tér 7.

Margit-körúti fiókjánál II., Margit-körút 4.

Óbudai fiókjánál III., Flórián-tér 3.

Belvárosi fiókjánál IV., Károly-körút 2.

Lipótvárosi fiókjánál V., Vilmos császár-ut 74.

Szabadság-téri fiókjánál V., Szabadság-tér 16.

Terézvárosi fiókjánál VI., Andrásy-út 21.

Erzsébetvárosi fiókjánál VII., Rákóczi-út 84.

Erzsébet-körúti fiókjánál VII., Erzsébet-körút 26.

Rákóczi-úti fiókjánál VII., Rákóczi-út 32.

Lövölde-téri fiókjánál VII., Lövölde-tér 7.

Józsefvárosi fiókjánál VIII., József-körút 53.

Baross-utcai fiókjánál VIII., Baross-utca 112.

Ferencvárosi fiókjánál IX., Ferdinánd bolgár király-út 5.

Ferenc-körúti fiókjánál IX., Ferenc-körút 13.

Kőbányai fiókjánál X-, Liget-tér 2.

Belgrádban: a bank kirendeltségénél (a volt Szerb Nemzeti Bank helyiségében).

B r a s s ó b a n : a bank fiókjánál, Kolostor-utca 7.

Debrecenben: az Alföldi Takarékpénztárnál.

Eszéken: a bank fiókjánál, Városháza.

F i ú m é b a n : a bank fiókjánál, Piazza Dante 2.

K a s s á n : a Kassai Jelzálogbank A.-t.-nél.

K o l o z s v á r o t t : az Erdélyi Bank és Takarékpénztár A.-t.-nél.

L ú g o s o n : a Kereskedelmi Bank A.-t.-nél.

Marosvásárhelyen: a Marosvásárhelyi Bank és Takarékpénztár A.-t.-nél.

Miskolcon: a Borsod-Miskolci Hitelbanknál.

Nagykanizsán: a bank fiókjánál, Csengery-ut 4,

Nagyszebenben: a bank fiókjánál, Fő-tér 2.

Nagyváradon: a bank fiókjánál, Bémer-tér 4.

Pozsonyban: a Pozsonyi Alt. Takarékpénztárnál.

S z e r a j e v ó b a n : a Szab. Bosnyák-Hercegovinái Hgrár és Kereskedelmi Banknál.

Sopronban: a bank fiókjánál, Várkerület 117.

Szegeden: a May A. Miksa cégnél.

Temesvárott: a Délmagyarországi Kereskedelmi és Gazdasági Banknál.

Újpesten: a bank fiókjánál, Árpád-út 19.

Újvidéken: a bank fiókjánál, Kossuth-utca 4.

Budapest, 1915. december havában.

AZ IGAZGATÓSÁG.

(Utánnomás nem díjaztatik)

A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

azon kell lennünk, hogy előteremtsük a szükséges anyagi eszközöket. Minden tagtársunk segíthet ebben, ha

1) felhasználja azt a közhangulatot, amely egyesületünk kitartó, önzetlen működését ma már elismerni kénytelen és *tagokat gyűjt* rokonai, ismerősei, hivatásbeli kollegái körében;

2) *karácsonyi ajándékait* — ha ilyeneket vásárol — egyesületünk karácsonyi elárúsítására (december 20-23-ig szerzi be;

3) karácsonyi és újévi *üdvözetekre* — ha ilyeneket küld — az egyesületünk kiadásában megjelent művészi képeslapokat használja fel, amelyek tucatja 1 K-ért kapható ;

4) *vidéki tagtársainknak* postán is elküldjük *kongresszusi naplónkat*, vagy a készletben levő, most karácsonyi mérsékelt áron kapható *feminista szakmunkákat*, egyesületünk *jelvényét* (ára 3 K, tagtársaknak 2 K) és *levelezőlapjainkat*, ha legalább 1 tucatot rendelnek.

Külföldről keresik lapunk 1914. évi 17. számát, mely kiadóhivatalunkban elfogyott. Köszönettel vesszük és szívesen visszaváltjuk e számot tagtársainktól.

Békét hozzon az újesztendő mindannyiunknak!

A szerkesztőség üzenetei:

Bóni. Kérdését az ügy gyorsabb elintézése érdekében áttettük a Feministák Egyesületének anya- és gyermekvédelmi bizottságához. Sajnos, az eset mindennapi: a »családtag« gyanánt kezelt« cseléddel visszaél a család egyik férfitagja s azután egyesült erővel törekszik az egész család szabadulni a szerencsétlen leánytól. Ez a veszedelem is egyike azoknak az okoknak, amelyek visszatartják az intelligensebb leányokat attól, hogy kövessék oly bölcs tanácsadók útmutatását, akik a »munka nemesít« jelszavát lobogtatva, erre a »biztos« pályára akarják édesgetni őket. Fájdalom, ezen a téren oly középkori a hatóságok felfogása, hogy egyoldalúan a családot akarják megvédeni a cseléd »erkölcstelensége« ellen; kevésbe múlt, hogy a folyó év elején rendőrorvosi vizsgálatnak nem vetették alá a cselédek összességét. Talán a jövő nemzedéket tudjuk majd olyan erkölcsi felfogásra nevelni, amely nem hárítja az egyik félre oly cselekedet összes következményeit, amelyet férfi és nő együtt vittek véghez.

TÁTRA-LOMNIC

Nyári és téli magaslati gyógyfürdő- és nyaraló-telep 848-1030 méter tengerszín feletti magasságban a Magas Tátra déli lejtőjén, hatalmas fenyvesek által övezve. A poprad-felka-tátralomnicsi vasút és a csorbató-tátralomnicsi villamos vasút végállomása. Havasi levegője élénkítő és edző. Modern vízgyógyintézet, gyógytornaterem. Uszoda. Szállodák. A »Palota-szálló« a szállodaépítészet újdonsága. Lift, nagyszerű csarnok és étterem, olvasó. Az alsó telepen pensió-rendszer, lakással 10 K. Télen 12 K. Remek kilátás a poprádi völgyre és a havasokra. Kitűnő ivóvíz, vízvezeték. Villanyvilágítás. [^]*Térzene*, hangversenyek, alkalmi előadások, táncmulatságok, hegyi kirándulások, vadászat, halászat, galamblovászat, tennis, golf; téli sportok; 3400 m. hosszú bobsleigh és külön ródli-pálya. 14 forduló és állandó 9% esés. A pályák villamos erőre berendezett nyílegyenes sodronykötél-felvonó pályával (2460) és vízvezetékekkel vannak ellátva. — Különösen javalva üdülőknél, vérszegénység, sápkór, Basedóvkór, légzőszervi hurutos bántalmaknál, ideges túlzgatottságnál, kimerültségnél. Tuberkulózisban szenvedők nem vétetnek fel. Nyári idény május hó 15-től szept. végéig. Téli idény dec. hó 15-től február végéig. Ismertető és mindennemű felvilágosítással szolgál a fürdőigazgatóság.

Tartalom:

Trónváltás.....	181
<i>Bédy-Schwimmer Rózsa: Ki bűnös?</i>	182
Háborús adatok.....	182
Karácsonyi üzenet a lövészárkba.....	183
A Feministák Egyesülete és a királyi szózat.....	183
Angol nők nyílt levele Asquithhez.....	183
Sajtóidézetek.....	184
„Jeder Stoss ein Franzos”.....	185
Gróf Teleki Sándorné: „Frau”.....	185
<i>Ells O. Jones: Nézzétek a férfit!</i>	186
<i>Máday Andor: A magyar királynék régi jogai</i>	186
<i>B. Sch. A. Jeanette Rankin</i>	189
A holland nők választójoga „.....	189
A Magyar Egyesület a Leánykereskedés ellen és a prostitúció rendőri szabályozása.....	190
A nők befolyása az amerikai elnökválasztásra.....	190
1. Ferenc József a nők egyetemi tanulmányairól.....	191
<i>Kosáryné Réz Lola: A harmadik karácsony</i>	191
Szemle.....	192
A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!.....	192
A szerkesztőség üzenetei.....	194

A legolcsóbb kitűnő gyermekirodalom A Modern Ifjúsági Könyvtár

eddig megjelent 7 kötete.

Kapható füzetenként 20 fillér árban

„A NŐ”
kiadóhivatalában.